

חיי דעת

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללימוד • לרעות • להחזיר

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

עלון מס' 84

בגליון השבוע

מלאכות בורה, זורה וטוחן

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להוועץ במורה הוראה.

מדיני שבת

האם מותר לברור חלה מהמקפיא זמן רב לפני הסעודה ע"מ שתפשיר לפני הסעודה?

מי שצריך להוציא מהמקפיא חלה לצורך הסעודה, וחלה זו עומדת בערבובייה עם שאר דברים בתוך המקפיא, דעת הגר"ש אלישיב שליט"א והגר"נ קרליץ שליט"א שאסור לבררה ממקפיא זמן רב קודם הסעודה, אפילו אם זמן זה נצרך בשביל שתספיק להפשיר קודם הסעודה. והטעם, כיון שסוף סוף אין דעתו לאוכלה לאלתר (מובא בספר אורחות שבת ס"ג סעיף ג"ה והערה ב"ד). אבל דעת הגר"ש ז"א אויערבך זצ"ל, שכל זה במאכל שאין קפידה אצל אנשים לעשות פעולה זו אפילו שלא בסמוך לסעודה, אבל מאכל שרגילים אנשים להפשירו דווקא בסמוך לסעודה, מותר לבררו בזמן הנצרך לזה קודם הסעודה. (עיין שש"כ פ"ג הערה ר' שכתב בשם הגר"ש זצ"ל להתיר בכל מקרה, אך בחלק ג' פ"ג הערה ר' חזר בו).

מלאכת זורה

מלאכת "זורה" היא אחת מל"ט אבות מלאכות שהיו במשכן. וענינה: שלאחר הדישה דהיינו פירוק גרעיני התבואה מהשיבולים, היו זורקים את הגרעינים המעורבים בשיבולים כלפי מעלה בזמן שנושבת הרוח, ואז השיבולים שהם קלים עפים למרחוק

והגרעינים שהם כבדים יותר נופלים במקומם. ובאמת שיסוד המלאכה היא כמלאכת "בורר" דהיינו הפרדת הפסולת מהאוכל, אלא ששונה היא מלאכת זורה במה שנעשית ע"י הרוח.

האם מותר להשתמש בספריי ע"מ להפיץ ריח טוב בחדר?

הרמ"א (סוף סי' שי"ט) כותב בשם הירושלמי "הרוקק ברוח בשבת והרוח מפזר הרוק, חייב משום זורה". והיינו שהירושלמי סובר שבמלאכת זורה נאסר כל פיזור איזה דבר ע"י הרוח, ואע"פ שאין בזה הפרדת פסולת מאוכל.

וכתב המ"ב (סי' ס"ז) על דברי הרמ"א הנ"ל, שלא ראינו מי שחושש לזה כיון שאינו מתכוון לזה, וכ"ש שאין זה דרך זורה, וביאר שם בביאור הלכה (ד"ה מפזר וכו') בשם הגאון רבי עקיבא איגר שאין מלאכת זורה אלא בבירית פסולת מן האוכל (ועיי"ש בבאה"ל מה שכתב עוד בזה).

ומשום כך כתבו הפוסקים שמותר להשתמש בתרסיס [- ספריין] לפיזור ריח טוב בחדר, ואע"פ שזה נעשה ע"י פיזור טיפות קטנות של בושם (שו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' כ"ו עיי"ש, ספר אורחות שבת פ"ג סעיף קל"ה בשם הגר"ש אלישיב שליט"א).

מלאכת טוחן

מלאכת "טוחן" היא אחת מל"ט אבות

מלאכות שהיו במשכן. וענינה: חילוק גוף אחד להרבה חלקים (רמב"ם הלכות שבת פ"ז ה"ה).

וראשית נכתוב כאן כמה כללים במלאכה זו, ואח"כ בעז"ה נדון בדוגמאות מעשיות השייכות לזה.

א. איסור טוחן אינו שייך רק לדברי מאכל, אלא אפילו טחינה של מתכת או עץ ע"מ להשתמש בנסורת, ג"כ אסורה מן התורה (רמב"ם שם).

ב. מלאכה זו אסורה בין אם טוחן ע"י כלי ובין אם טוחן ביד, ואפילו ע"י לעיסה בפה [שלא ע"מ לאכול] ג"כ אסורה (מ"ב סי' שכ"א ס"ק ל"ו).

ג. טחינה באוכלים אסורה בין בירקות שאינם ראויים לאכלם חיים וטחנם ע"מ לבשלו, ובין בשאר ירקות ופירות שראויים לאוכלן חיים, ומשום כך אסור לחתוך ירקות 'דק דק' (שו"ע סי' שכ"א סעיף י"ב ומ"ב ס"ק ל"ח).

ברם, אם עושה כן בסמוך לאכילה, מותר לחתכם אפילו לחתיכות דקות. והטעם, שכאשר חותך בסמוך לאכילה אין ע"ז שם מלאכה אלא דרך אכילה, שלא אסרה תורה לאדם לאכול מאכלו בחתיכות גדולות או קטנות (רמ"א שם ומ"ב ס"ק מ"ד). אולם, כתב המ"ב (שם) שיש מפקפקין על היתר זה, והביא דברי הב"י שגם מי שרוצה לאכול מיד יזהר לחתוך חתיכות גדולות קצת, וכך יצא

הלכות שבת - המשך

ידי כולם.

ד. אין איסור טחינה בדבר מאכל אלא בגדל בקרקע, אבל מאכלים שאינם גדלים בקרקע כבשר וביצים וכדו' אין בהם איסור טוחן, אולם, בכל אופן אסור לטחון בכלי המיוחד לטחינה, משום שזה כעובדין דחול (שו"ע שם סעיף ט' י' ועיין חזו"א או"ח סי' נ"ז ד"ה מש"כ).

ה. אין טוחן אחר טוחן, והיינו שדבר שהיה טוחן כבר פעם לחלקים הרבה אפילו אם חזר וחיברם [כגון קמח שעשה ממנה פת] אין איסור לטחנו פעם שנייה (רמ"א שם סעיף י"ב).

אשה הרוצה להכין סלט ירקות לסעודת השבת כיצד עליה לחתוך את הירקות?

נתבאר לעיל שאיסור טוחן ישנו אפילו בירקות שאפשר לאוכלם חיים,

כל הפוסקים אפילו כשמכין סמוך לסעודה לא לחתוך חתיכות קטנות ממש אלא גדולות קצת. ומ"מ המקילין לחתוך דק דק בסמוך לסעודה אין למחות בידם.

ויש לדעת, שאף המקילין לחתוך את הירקות דק דק בסמוך לסעודה, יזהרו שלא לחתוך את הירקות בכלי המיועד לזה כגון 'פומפיה' וכדו'. ואיסור זה הוא מן התורה ולא רק משום עובדין דחול, מכיון שכל ההיתר לחתוך דק בסמוך לסעודה נלמד מהלכות בורר, ושם מותר רק כשעושה ביד ולא בכלי, שעשייה בכלי מוגדרת כמלאכה ולא כדרך אכילה (מ"ב שם, וביאור הלכה ד"ה מידי דהוה אבורר).

ומשום כך כתב הש"וע שאסור לחתוך את הירקות "דק דק". אלא שכתב הביאור הלכה (סי שכ"א סעיף י"ב ד"ה המחנה) בשם ספר יראים שלא נודע לנו שיעור דקותן. אמנם זה ברור שחתיכות גדולות מותר לחתוך. וחיתוך ירקות לפרוסות מותר, כיון שאין זה נחשב טחינה כלל היות והוא מחלקו לחלקים ולא דק דק (אג"מ ח"ד סי' ע"ד טוחן אות ד').

וכל זה רק כשמכינה את הירקות לסלט זמן רב לפני הסעודה, אבל אם מכינה את הסלט בסמוך לסעודה, מעיקר הדין מותר לחתוך אפילו חתיכות דקות (רמ"א שם). ושיעור הזמן שנחשב בסמוך לסעודה, היינו מזמן יציאת האנשים מבית הכנסת, וכפי שנתבאר לעיל בהלכות בורר בשיעור "סמוך לסעודה" (מ"ב סי' שכ"א ס"ק מ"ה). אלא שכתב המ"ב (שם) שנכון לעשות כמו שכתב הב"י, שכדי לצאת דעת

מרכז למודי דעת

מהיום תוכל לשלב למודי הלכה בתוך סדר היום העמוס שלך. הצטרף עוד היום לשעורי ההלכה מבית למודי דעת הנשלחים לאלפי בתים בארץ ובעולם ומביאים את הלומד לרמה גבוהה בידיעת הלכה.

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והיתר, שבת, עירובין, נדה, מקוואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות ברבנות.
- מוכר לשנת שבתון

